

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Иззатуллозода Алихон Саидкул дар мавзуи «Чудокунии кислотаҳои органикӣ ва лактонҳо аз таркиби газнаи духонагӣ (*Urtica Dioica* L.)» аз рӯйи ихтисоси 02.00.03 – Химияи органикӣ пешниҳод гардидааст.

Абуалӣ ибнӣ Сино оид ба хусусиятҳои табобатии газна дар асари машҳури худ “Қонуни тиб” иттилоот додааст. Оид ба истифодаи газна инчунин Гиппократ, Диоскарід, Гален, Параселс дар асарҳои худ “Оиди тиб” ишора карда, газнаро “Маҳсули шарбати хуб”, ки меъдаро тоза мекунад номидаанд. Намудҳои гуногуни газна дар тибби халқии давлатҳои гуногун васеъ истифода мешавад. Ҳамзамон маъмултарини онҳо *U.dioica* мебошад, ки дар бисёре аз давлатҳои Аврупо ва Осиё паҳн шудааст. Ин намуди газна ҳанӯз аз замонҳои қадим ҳамчун растани табобатӣ маълум буд. Решаи газнаро ҳангоми чӯшонидан бо шакар ҳамчун ивазкунандаи имбир дар қаннодӣ истифода мебаранд. Дар тибби халқи решаи *U.dioica*-ро ҳангоми вайроншавии кори ҳозима, набудани иштиҳо, оғӯ, қабзияти рӯдаҳо, ҳангоми хала (колик), сустшавии ҳайзбинӣ истифода мекунанд. Ҳангоми бемориҳои пӯст, хусусан хоришак тавассути обҷӯши гарми решаи *U.dioica* баданро мешӯянд, инчунин дамбаашро ҳангоми шамолхурӣ менӯшанд. Маҳлули спиртии решаи *U.dioica* яке аз маводи беҳтарин ҳангоми табобати илтиҳоби меъда, захми меъда, ҳангоми бемориҳои аз вазнинӣ бавучудоянда, сили шуш, тарбод, бемориҳои асаб, ҷоғар, захми рӯдаи дувоздаҳангушта, бемориҳои дил, баландшавии фишори хун, дарди бачадон, бекуватӣ истифода бурда мешавад.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқ дар он ифода меёбад: муайян карда шудааст, ки экстраксияи узвҳои рӯйизаминӣ, зеризаминӣ газнаи духонагӣ-*U.dioica*-и қисмати ҷанубии қаторкӯхҳои Ҳисор имконпазир буда, шароит ва коркарди методикаи чудокунии кислотаҳои аскорбин, аспарагин, аспарагинат, серин, треонин, қаҳрабо, линолевӣ ва лактони сохти диметилен-10-метил-эвдезм-7,8-олид аз экстрактҳои узвҳои рӯйизаминӣ ва

зеризаминии газнаи духонагӣ-*U.dioica* муқаррар карда шудаанд. Таҳқиқи хроматографӣ, баҳодиҳии муқоисавӣ оид ба *U.dioica*-и қисмати ҷанубии қаторкӯҳҳои Ҳисор ва *U.dioica*, ки дар дигар кишварҳо омӯхта шудааст гузаронида шуда, бо методҳои спектри инфрасурх, спектри массавӣ, резонанси магнитии ядро, резонанси магнитии протон, таҳлили элементӣ, реаксияҳои сифатӣ, хроматографияи маҳинқабат ва хроматографияи баланэффёкт оид ба муайян кардани сохт, таркиб ва тозагии пайвастаҳои ҷудокардашуда аз экстрактҳои узвҳои рӯйизаминӣ ва зеризаминии газнаи духонагӣ-*U.dioica* амалӣ карда шудааст.

Аҳаммияти илмӣ амалии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки дар қори диссертатсионӣ шароит ва коркарди методикаи ҷудокунӣ пайвастаҳои органикӣ аз ҷумла, кислотаҳои аскорбин, аспарагин, аспарагинат, серин, треонин, қаҳрабо, линолевӣ ва лактони сохти диметилен-10-метил-эвдезм-7,8-олид аз экстрактҳои узвҳои рӯйизаминӣ, зеризаминии газнаи духонагӣ-*U.dioica*-и қисмати ҷанубии қаторкӯҳҳои Ҳисор муқаррар карда шуда, хусусиятҳои зидди илтиҳобӣ ва пешобронӣ онҳо ошкор карда шудааст. Муқаррар карда шуд, ки лактони сохти диметилен-10-метил-эвдезм-7,8-олид аз экстрактҳои узвҳои рӯйизаминӣ, зеризаминии газнаи духонагӣ-*U.dioica*-и қисмати ҷанубии қаторкӯҳҳои Ҳисор ҷудокардашуда хусусиятҳои зидди илтиҳобӣ ва пешобронӣ дорад.

Коркардҳои илмӣ, ки аз рӯи натиҷаҳои корҳо аз ҷоп баромадаанд, метавонанд дар таҳияи барномаҳои таълимӣ дар химия, биохимия ва дорусозӣ, курсҳои махсус ва ҳангоми хондани лексияҳо оид ба афзоиш ва инкишофи растаниҳо дар факултетҳои химия ва биологияи Донишгоҳҳои олии методҳои коркардшударо метавонанд, ҳангоми иҷрои корҳои лабораторӣ, навиштани корҳои курсӣ, хатмкунӣ ва диссертатсионӣ мавриди истифода қарор диҳанд.

Аз автореферат бармеояд, ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Хулоса, автореферати кори диссертатсионии Иззатуллозода Алихон Саидкул дар мавзуи «Чудокунии кислотаҳои органикӣ ва лактонҳо аз таркиби газнаи духонагӣ (*Urtica Dioica* L.)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои химия аз рӯйи ихтисоси 02.00.03 – Химияи органикӣ пешниҳод шудааст, кори илмӣ дар зинаи муайян баитмом расида мебошад. Аз ҷиҳати ҳаҷм, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ, навоварӣ ба тамоми талаботи «Низомнома дар бораи тартиби додани дараҷаҳои илмӣ»-и Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023 №295 барои рисолаҳои номзадӣ тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад. Муаллифи он бе шак, сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои химия аз рӯйи ихтисоси 02.00.03 – Химияи органикӣ мебошад.

Тақриздиханда:

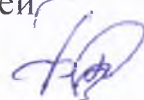
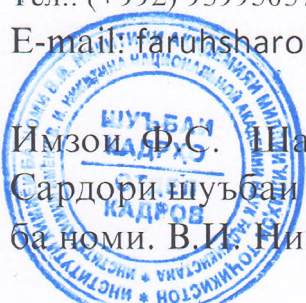
номзади илмҳои химия, дотсент,
ҳодими пешбари илмӣ озмоишгоҳи
«Химияи пайвастагиҳои гетеросиклӣ»-и
Институти кимиёи ба номи В.И.
Никитини АМИТ

Шаропов Ф.С.

Суроға: 734063, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, Тепаҳои шарқӣ,
минтақаи 2, хонаи 236
Тел.: (+992) 939950370,
E-mail: faruhsharopov@gmail.com

Имзои Ф.С. Шароповро тасдиқ мекунам:
Сардори шӯъбаи кадрҳои Институти кимиёи
ба номи В.И. Никитини АМИТ

Раҳимова Ф.А.

Суроға: 734063, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, кӯчаи Айни 299/2. Институт кимиёи
ба номи В.И. Никитини АМИТ,
Тел.: (+992-37) 225 80 95,
E-mail: info@chemistry.tj